

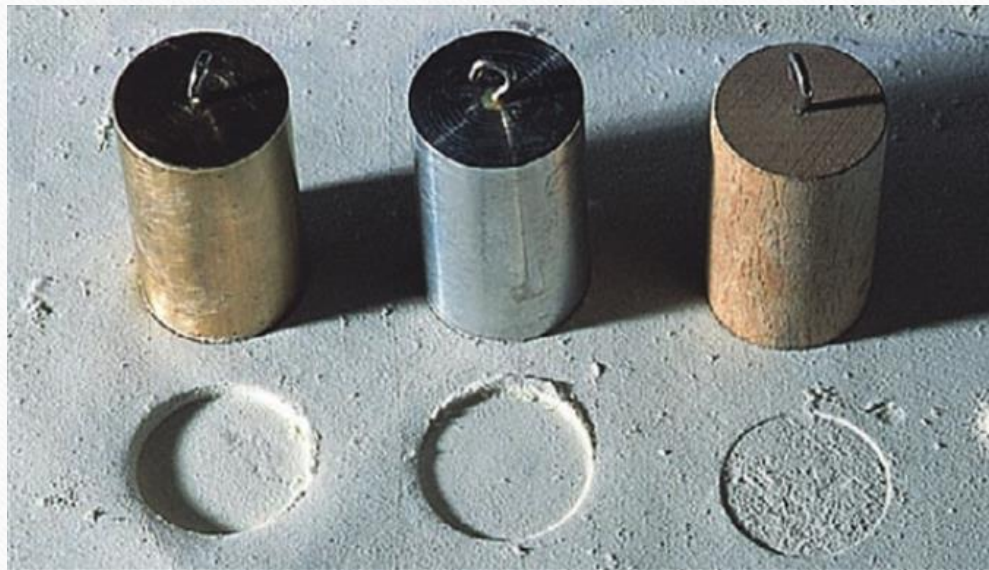
A nyomás

Szilárd testek nyomása

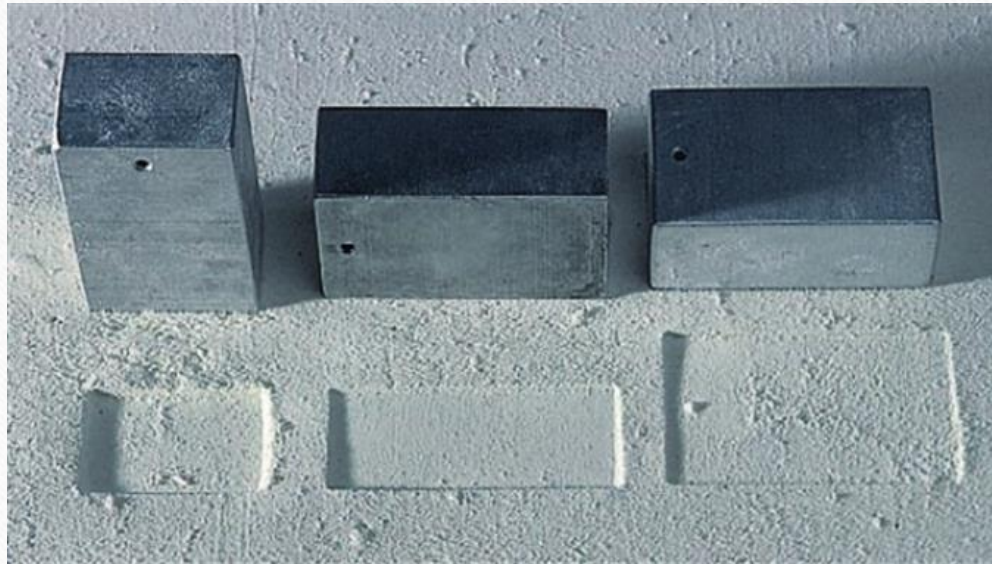
Az egyenlő alaplapon álló hengerek közül a legsúlyosabb nyomódik legmélyebben a homokba.

- Belenyomódás mértéke a **nyomóerőtől (F)** függ – egyenes arányosság

Szilárd testek nyomása

Azonos súlyú testek közül a kisebb alaplapú nyomódik mélyebben a homokba.

- Belenyomódás mértéke a **nyomott felületről (A)** függ – fordított arányosság

Szilárd test nyomása

- Azt a fizikai mennyiséget, amely megmutatja, hogy mekkora az egységnyi felületre jutó nyomóerő, **nyomásnak** nevezzük.

- A nyomás jele: p

- A nyomás kiszámítása: $p = \frac{F}{A}$

- A nyomás mértékegysége:

$$[p] = \frac{[F]}{[A]} = \frac{1 \text{ N}}{1 \text{ m}^2} = 1 \frac{\text{N}}{\text{m}^2} =: 1 \text{ Pa (pascal)}$$

- Használt egység: $1 \text{ bar} = 100 \text{ kPa}$

Folyadékok nyomása

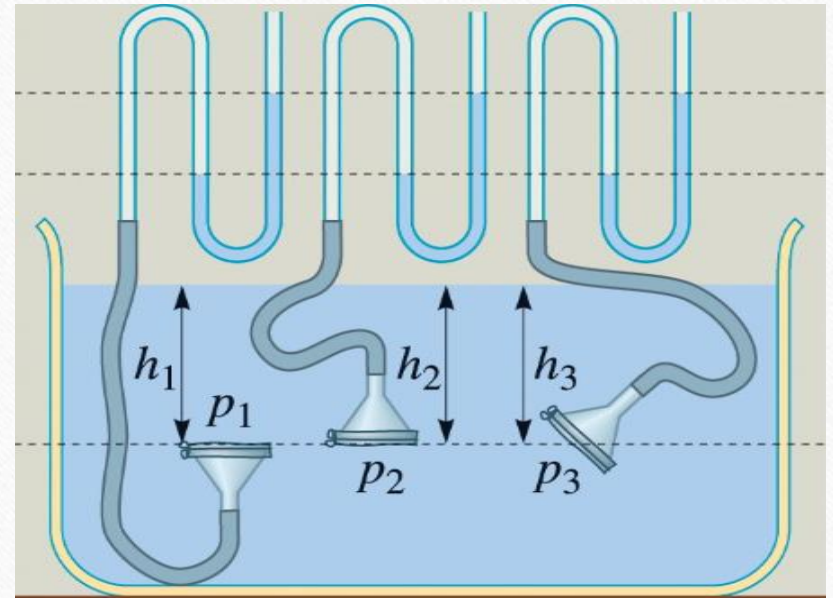

- A felette levő víz nyomja a búvárt

Folyadékok nyomása

- A folyadék súlyából származó nyomást **hidrosztatikai nyomásnak** nevezzük.
- Függ:
  - Folyadék sűrűségétől (ρ) – egyenes arányosság
  - Folyadékoszlop magasságától (h) – egyenes arányosság
- Kiszámítása: $p = \rho \cdot g \cdot h$
- Mértékegysége: Pa (pascal)
- Mérése: manométerrel (gumihártyás nyomásmérő)

Folyadékok nyomása

- A hidrosztatikai nyomás egy adott folyadékban a mélységgel egyenesen arányos, de ugyanolyan mélységben minden irányban egyenlő nagyságú.

- **A külső nyomás a folyadék belsejében mindenhol ugyanannyival növeli meg a hidrosztatikai nyomást. Ez Pascal törvénye.**

Folyadékok nyomása

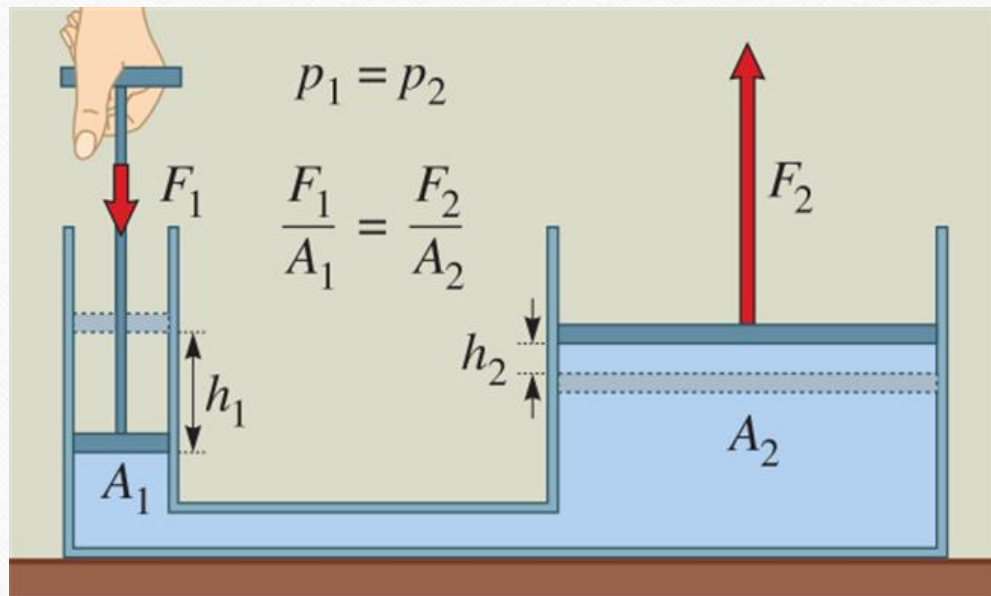

A külső nyomás hozzáadódik a hidrosztatikai nyomáshoz, amit az erőteljesebb vízugarak bizonyítanak.

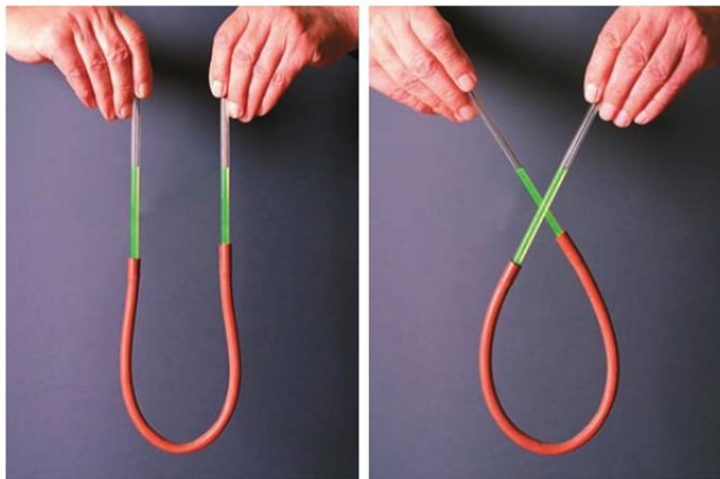

Hidraulikus emelő modellje

- A hidraulikus emelő lényege két, alul egy csővel összekötött különböző keresztmetszetű, folyadékkal töltött henger, amelyeket egy-egy dugattyú zár le.
- Pl.: Ha A_2 négyszer akkora, mint A_1 , akkor F_2 is négyszer akkora, mint F_1 .

Közlekedőedények

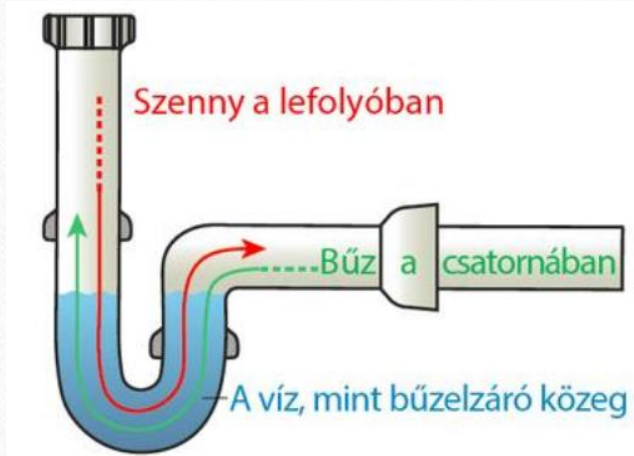

147.1. A legegyszerűbb közlekedőedény

▶ Azokat a felül nyitott edényeket, amelyeknek „szárai” úgy vannak alul összekötve, hogy egyikből a másikba a folyadék szabadon áramolhat, **közlekedőedényeknek** nevezzük.

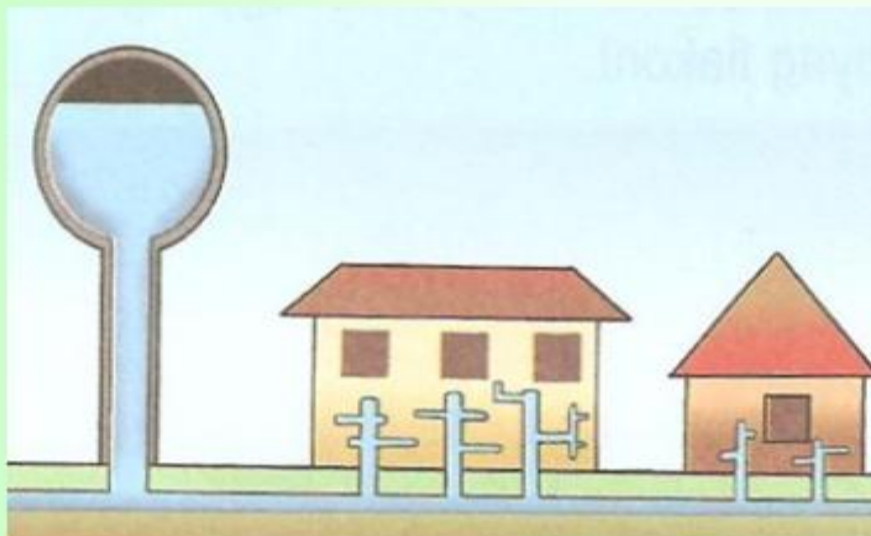
▶ Pl.: locsoló, teáskanna, U-alakú cső

A közlekedőedények fontos alkalmazása a vízvezeték-hálózat!

hidroglóbusz

A vizet a víztorony tartályában tárolják.

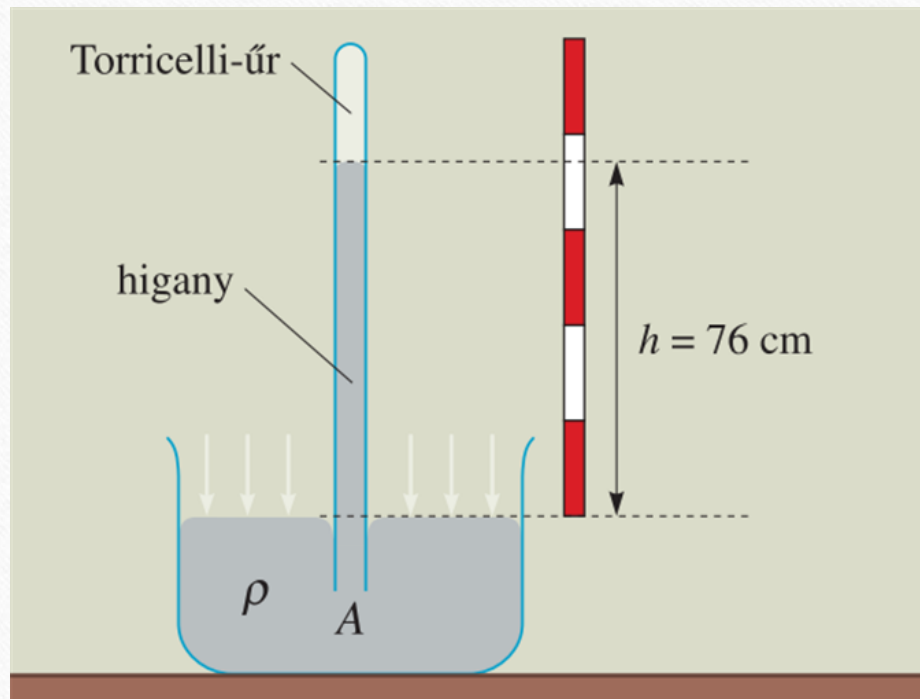
A közlekedőedény rendszer további szarait az épületekben lévő függőleges csővezetékek képezik, melyeket a földfelszín alatt lefektetett, vízszintes csövek kötik össze.

Gázok nyomása

- Ha egy felfújott focilabdából kiengedjük a levegő egy részét, méréssel megállapíthatjuk, hogy a labda tömege kisebb lesz → a levegőnek van tömege (súlya).
- A levegő a benne levő minden testre nyomást gyakorol. Ez a nyomás a **légnyomás**, ami a *levegő súlyából származik* és hatása minden irányban tapasztalható.
- A légnyomást barométerrel mérhetjük.

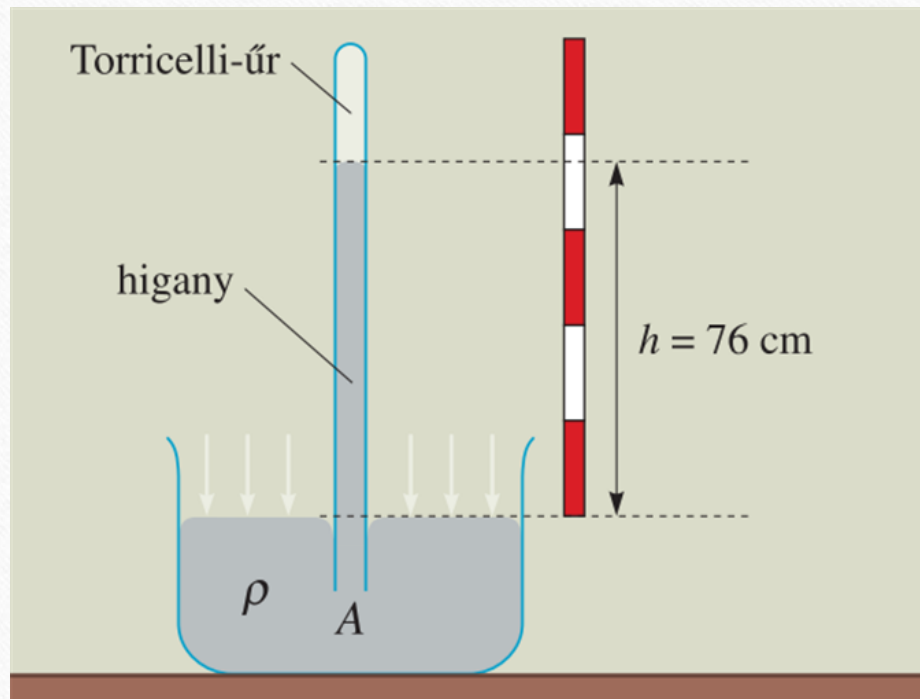

A Toricelli-féle kísérlet vázlatja

- A levegő nyomását Toricelli (1608-1647) olasz tudós mérte meg először, 1643-ban.
- A légköri nyomás átlagos értéke a tengerszint magasságában a 76 cm magas higanyoszlop nyomásával egyenlő. Értéke közelítőleg 100 kPa.

A Toricelli-féle kísérlet vázlatja

Egy 1m hosszú, egyik végén zárt üvegcsövet teletöltött higannyal, azután a cső nyitott végét befogva, nyílásával lefelé higanyba állította. A nyílás szabaddá tétele után a csőből a higany egy része kiömlött, de 76 cm magas higanyoszlop benne maradt. A csőben maradt higanyoszlop hidrosztatikai nyomásával a szabad higanyfelszínre érő légnyomás tart egyensúlyt.

Gázok nyomása

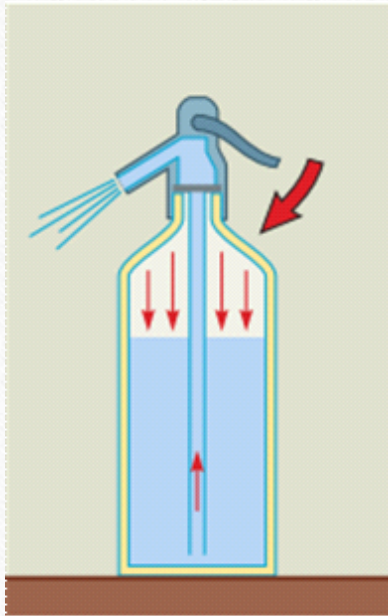
- A légnyomást barométerrel mérhetjük.
- A tengerszint feletti magasság növekedésével a légnyomás csökken. (Ennek az az oka, hogy a légtérben felfelé haladva a levegőoszlop rétegvastagsága és átlagsűrűsége is egyre kisebb lesz.)
- A légnyomás a levegő páratartalmától is függ. (A páratartalom növekedésével a légnyomás csökken. A légnyomás csökkenéséből arra lehet következtetni, hogy esős idő várható. A nagyobb páratartalmú levegőnek kisebb a sűrűsége, mint a száraz levegőnek → felhők magasan lebegnek.)

Zárt térben levő gázok nyomása

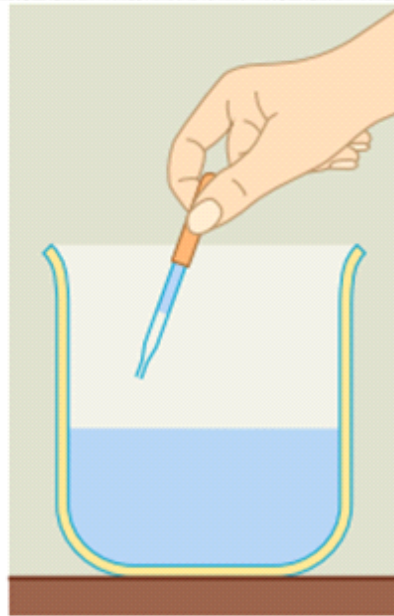
- Ütközéskor a részecskék erőhatást gyakorolnak az edény falára.
- Zárt edényben a gáz nyomását növelhetjük:
  - növeljük a részecskeszámot,
  - csökkentjük a gáz térfogatát,
  - emeljük a gáz hőmérsékletét.

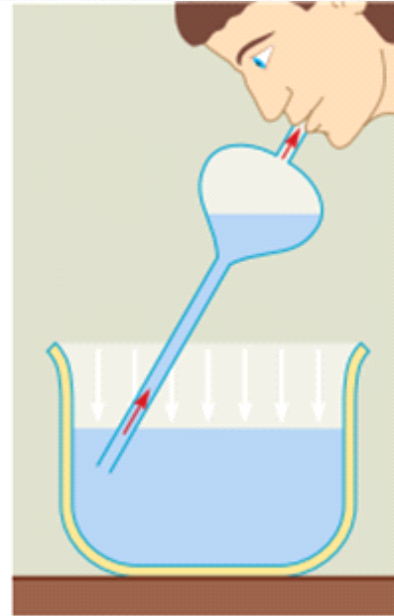
Nyomáskülönbségen alapuló eszközök

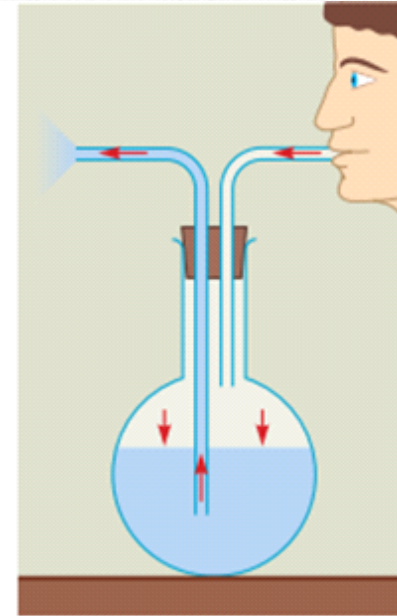
szódásüveg

szemcseppentő

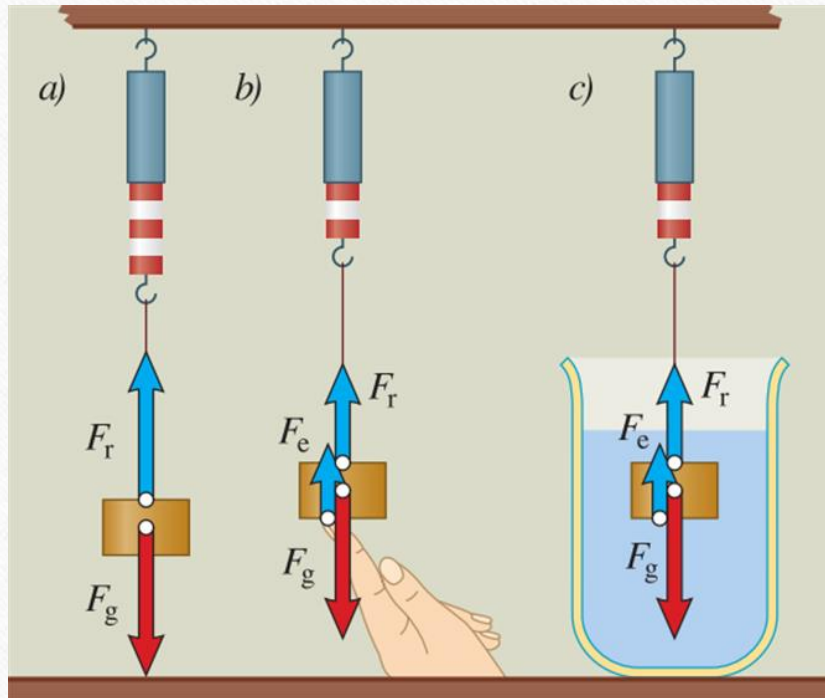

lopó

fecskendőüveg

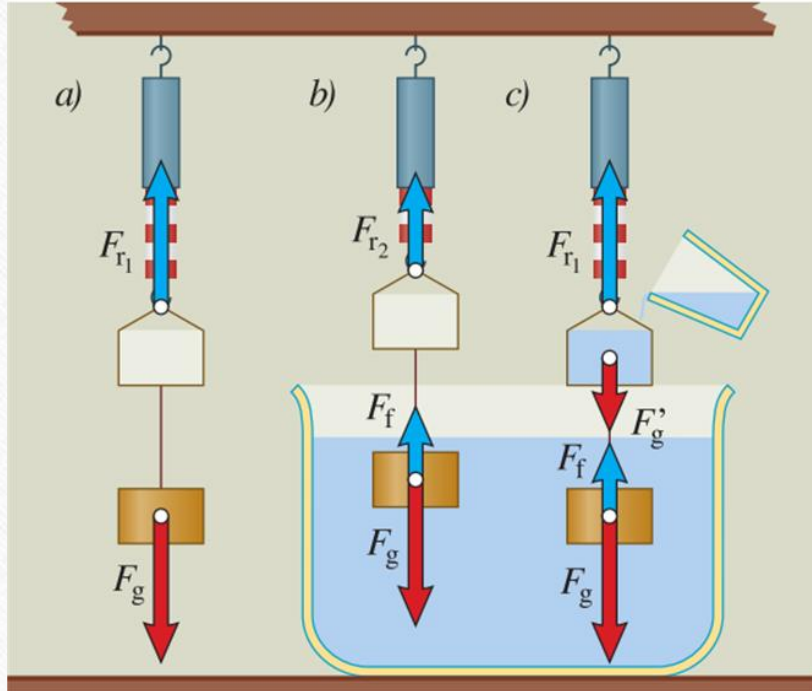
A felhajtóerő

- Az erőmérőn levő egyenlő súlyú testek egyensúlyban vannak.
- A folyadékban lévő testet felfelé irányuló erőhatás éri. Ezt az erőhatást jellemző erőt **felhajtóerő**-nek nevezzük és F_f -vel jelöljük.
- A felhajtóerő létezését *Arkhimédész* görög természettudós fedezte fel.
- A felhajtóerő a hidrosztatikai nyomásból származtatható.

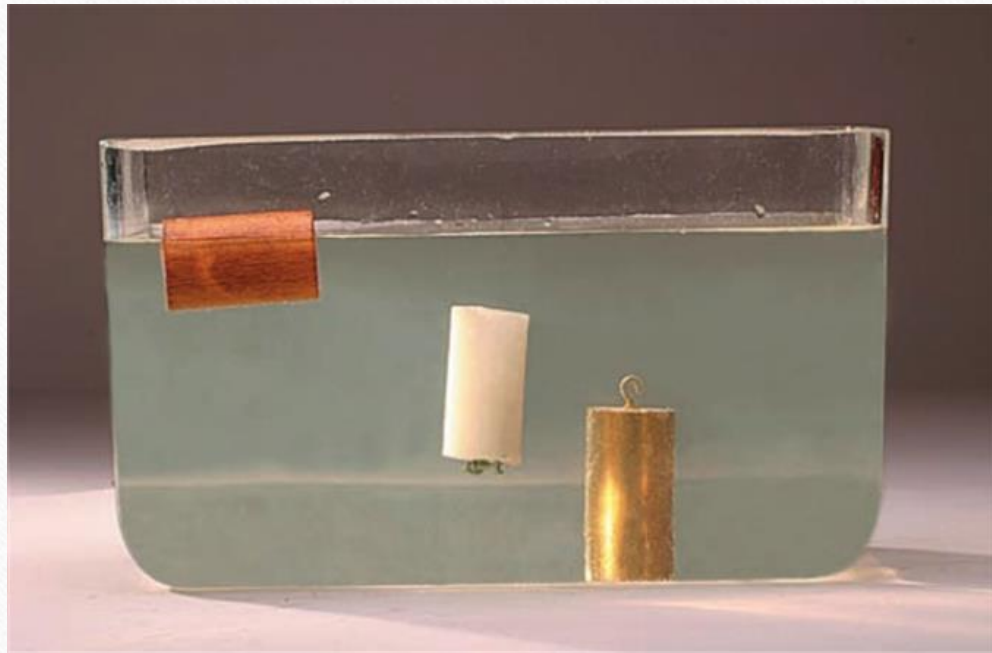
Arkhimédész törvénye

- A víz által kifejtett felhajtóerő egyenlő a hengerbe töltött víz súlyával.
- Emelő hatás nemcsak a folyadékokban, hanem a gázba merülő testeknél is van.
- **Minden folyadékba vagy gázba merülő testre felhajtóerő hat, amely egyenlő nagyságú a test által kiszorított folyadék vagy gáz súlyával. Ez Arkhimédész törvénye.**

Mozdulatlan testek úszása, lebegése, elmerülése

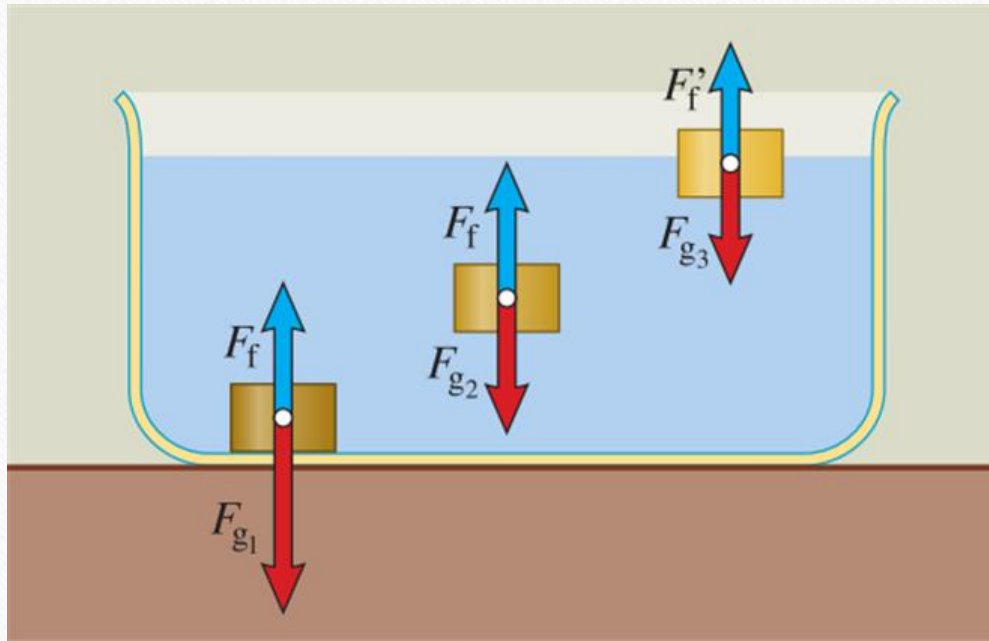

- A kisebb sűrűségű fadarab fennmarad, úszik a víz felszínén.
- A nehezezzel ellátott gyertya lebeg a vízben.
- A rézhenger pedig elsüllyed a vízben.

Mozdulatlan testek úszása, lebegése, elmerülése

- A test és a folyadék sűrűségétől függ, hogy a felhajtóerő vagy a nehézségi erő a nagyobb, tehát úszik, lebeg vagy elmerül a test.
- Úszik: $\rho_{folyadék} > \rho_{test}$
- Lebeg: $\rho_{folyadék} = \rho_{test}$
- Elmerül: $\rho_{folyadék} < \rho_{test}$